

Corruptie bij Nederlandse overheid

Inleiding

In het NRC van 13 augustus werd aandacht besteed aan een onderzoek dat door de VU gehouden was inzake corruptie bij de overheid in Nederland. Aan topambtenaren werd gevraagd een schatting te geven over het aandeel politici en ambtenaren, dat corrupt zou zijn. De gemiddelde schatting kwam uit op 5% voor de politici en 3% voor de ambtenaren. Aan het onderzoek is door andere media weinig aandacht besteed. Als reden werd opgegeven dat dit een boterzacht onderzoek zou zijn. Het waren namelijk alleen maar inschattingen. Weliswaar door mensen, die heel dicht bij het vuur zaten, maar toch.....

Als de inschattingen van deze topambtenaren waar zouden zijn dan is er sprake van een veel grotere mate van corruptie dan vaak in Nederland wordt aangenomen (en onderzocht). Omdat het onderwerp belangrijk genoeg is om te bezien of er hardere cijfers boven water kunnen komen is gekozen voor een onderzoek onder een steekproef van Nederlanders. Daarbij gaat het niet primair om hun inschatting van de omvang van corruptie bij de overheid in Nederland, maar vooral de eigen ervaringen op het gebied van corruptie.

Eerst heeft er een proefonderzoek plaatsgevonden onder 800 Nederlanders. Hierbij werd bezien of het mogelijk was specifieke meldingen te krijgen van eigen ervaringen met corruptie. Dat bleek in de praktijk mogelijk te zijn. Op basis hiervan werd een finale onderzoeksopzet gemaakt. In totaal is het onderzoek uitgevoerd onder ruim 1600 Nederlanders, die gezamenlijk een representatieve steekproef vormen van de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder.

Schatting van de omvang

Allereerst is ook aan de “gewone” Nederlanders gevraagd een schatting te maken van de omvang van corruptie in Nederland.

Hierbij hebben we de politici in 2 hoofdgroepen verdeeld en de ambtenaren ook. In beide gevallen gaat het om het onderscheid tussen landelijk aan de ene kant en provinciaal en gemeentelijk aan de andere kant.

De ondervraagden konden uit percentages kiezen, die liepen tussen 0 en 100. Evenals bij het onderzoek uitgevoerd door de VU is het rekenkundig gemiddelde bepaald. De uitslagen zijn:

- De Nederlanders denken gemiddeld dat 12 % van de leden van de regering en Tweede Kamer corrupt zijn .
- Ten aanzien van politici van provincie en gemeente denken de Nederlanders dat 18% corrupt is.
- De score voor de landelijke ambtenaren is hoger dan voor de landelijke politici: 17%.
- Ten aanzien van de provinciale en gemeentelijke ambtenaren is de score gelijk aan die voor de politici: 18%.

(Voor zover verder in het onderzoek de ondervraagden melden zelf ervaring te hebben met corruptie is de schatting van de omvang van corruptie in Nederland gemiddeld 6% hoger!) Deze cijfers zijn inderdaad “zacht”, omdat het min of meer ongefundeerde inschattingen zijn..

Eigen ervaring met corruptie

Om tot een hardere inschatting te kunnen komen hoeveel corruptie er in Nederland is, werd een andere procedure gevolgd:

Aan de ruim 1600 respondenten is gevraagd of men in de praktijk ervaring heeft gehad met corruptie van politici en ambtenaren. Bij de vraagstelling is enerzijds vermeld dat het gaat om iets wat men zelf in de laatste 5 jaar heeft meegemaakt en waar men zeker van is dat het gebeurd is. Het mocht niet iets zijn wat men uit de media had vernomen. De ondervraagden werden uitgenodigd om in te typen wat er gebeurd was. Als dat een beschrijving bleek, die niet voldeed aan de vraag, dan verviel deze opgave. (Een fors deel van de ondervraagden weigerden om op te geven wat er werkelijk gebeurd was. Deze gevallen zijn wel meegeteld).

De resultaten van de twee vragen (over corruptie door politici en ambtenaren) waren als volgt:

12% van de ondervraagden melden dat zij ervaring hebben met/weten van een of meer corruptiegevallen waar politici bij zijn betrokken. Ten aanzien van de ambtenaren is deze score 11%. Omdat bijna 40% van de ondervraagden zowel bij politici als ambtenaren “ja” zegt houdt dat in dat in totaal 19% van de ondervraagden zeggen ervaring te hebben met corruptie bij de overheid. Uitgaande van ruim 12 miljoen Nederlanders van 18 jaar en ouder vertegenwoordigen deze 19% ondervraagde Nederlanders circa 2.25 miljoen Nederlanders, die melden de laatste 5 jaar ervaring te hebben gehad met corruptie van politici en/of ambtenaren.

Corruptie-ervaring met politici

De ruim 200 ondervraagden die opgaven ervaring te hebben/ weten van corruptie door politici noemden de volgende zaken het meest: circa een derde gaf aan dat het vergunningen betreft, die verleend werden voor een tegenprestatie. Bijna 20% gaf aan dat het opdrachten betreffen, die aan bepaalde bedrijven werden verleend, waarbij er een tegenprestatie aan de politicus werd gegeven (doorgaans financieel). In dit kader werd ook regelmatig gemeld dat familieleden of vrienden werden voorgetrokken of een financieel voordeel werd geboden (bij voorbeeld door voorkennis inzake bouwgrond). Dit wordt door de ondervraagden blijkbaar ook als corruptie. Zowel de vergunningen als deze opdrachten zitten vooral in de (woning-) bouwsector. Ongeveer een kwart van de ondervraagden wilden niet opgeven wat er gebeurd is. De rest (ook circa een kwart) vallen onder de categorie “overige redenen”.

In de bijlage treft u een aantal gevallen, waarbij specifieke gevallen zijn omschreven. Hierbij dient bedacht te worden dat als alle Nederlanders van 18 jaar en ouder waren ondervraagd dat meer dan 7500 keer zoveel mensen zou zijn ondervraagd en er dus meer dan 1.500.000 gevallen zouden zijn gemeld.

De extra vragen die er gesteld werden over de gemelde corruptiegevallen gaven aan dat in bijna de helft van de gevallen het leden van gemeente en stadsdeelraden betrof, in bijna een derde deel wethouders, 5% gaf aan dat het de burgemeester was, 5% gaf een provinciale bestuurder of statenlid op en minder dan 2% gaf aan dat het een politicus was die op landelijke schaal opereerde. Relatief gezien (het aantal personen dat als zodanig in het land actief is) lijkt het erop te wijzen dat B&W het meest genoemd wordt.

Bijna 15% gaf aan dat het corruptiegeval de ondervraagde zelf betrof en 85% dat het om anderen ging.

Bij 7% werd gemeld dat de betrokkenen bestraft werden, 13% meldde dat er onderzoek is gedaan en geen bestraffing is gevolgd. In 70% van de gevallen is er geen onderzoek naar deze corruptie gedaan.

18% Van de ondervraagden gaf aan desgevraagd over deze corruptie bij een officieel onderzoek bereid te zijn open een verklaring hierover af te leggen. Een kwart wilde dat ook doen, maar alleen anoniem. Ongeveer de helft gaf aan dat niet te willen doen.

Corruptie-ervaring met ambtenaren

De bijna 200 corruptiegevallen die er gemeld zijn door de ondervraagden betref in 22% het verlenen van vergunningen, in 13% het verstrekken van opdrachten in ruil voor commissie, bijna 40% valt in de categorie “overig” en ruim een kwart wil het niet zeggen. Interessant is het om vast te stellen dat de eerste twee categorieën (vergunning en retourcommissie) meer wordt gemeld bij de politici dan bij de ambtenaren!

88% Meldt dat het lokale ambtenaren betreft. In 6% van de gevallen is het een landelijke of een provinciale ambtenaar is. In ruim 60% was het een leidinggevende ambtenaar en in ruim 30% een ondergeschikte. Op de vraag of men dacht dat het een eenmansactie betref of dat anderen er vanaf wisten gaf bijna een derde deel aan dat het een eenmansactie betref en bijna 60% dat anderen er binnen de overheid vanaf wisten.

16% Meldde dat het een kwestie was die de ondervraagde zelf betref en ruim 80% meldde dat het om anderen ging.

In 16% van de gevallen is de betrokken ambtenaar of ambtenaren gestraft. In 13% van de gevallen is er wel onderzoek gedaan, maar dat leidde niet tot een straf. In 56% van de gevallen is er geen onderzoek naar gedaan.

13% Van de ondervraagden gaf aan over het corruptiegeval bij een onderzoek in het openbaar erover te willen praten, 26% wilde er wel over praten, maar dan alleen anoniem. 42% Gaf aan er niet over te willen praten.

Ten slotte gaf 82% van alle ondervraagden aan ervoor te zijn dat er meer onderzoek wordt gedaan naar corruptie onder politici en ambtenaren in Nederland.

Conclusie

In totaal worden door de ruim 1600 ondervraagden ongeveer 400 keer gemeld dat men ervaringen heeft gehad met corruptie in de afgelopen 5 jaar. In ongeveer 1 op de 7 keer betref het een situatie waar de ondervraagde zelf bij betrokken was, de andere gevallen betref het corruptie waar men op basis van eigen ervaring van weet.

Deze 400 gevallen in deze steekproef staan voor circa 3.000.000 gevallen als er sprake geweest zou zijn van het ondervragen van alle Nederlanders van 18 jaar en ouder.

Op basis hiervan is natuurlijk niet aan te geven hoeveel politici en ambtenaren werkelijk corrupt zijn.

Getalsmatig is namelijk uit deze 3.000.000 gevallen niet te berekenen hoeveel politici en ambtenaren het betref. Allereerst betref het een periode van 5 jaar. Laten we even aannemen dat het om 600.000 gemelde gevallen per jaar gaat. Dan nog zegt het niets over het aantal corrupte politici en ambtenaren. Het is namelijk zeker zo dat meerdere mensen corruptie melden over dezelfde politicus en dezelfde ambtenaar. Aangenomen kan namelijk worden dat als iemand bepaalde corrupte handelingen verricht hij het niet zal beperken tot een keer.

Echter uitgaande van het aantal politici en ambtenaren in Nederland, gerelateerd aan deze 60.000 jaarlijkse gevallen, lijkt het er echter op dat de schatting van de topambtenaren (5% van de politici en 3% van de ambtenaren) eerder aan de lage kant dan de hoge kant is.

Belangrijker echter is dat blijkbaar 2.25 miljoen Nederlanders ervaring zeggen te hebben met corruptie van politici en ambtenaren in de afgelopen 5 jaar. Ervaringen, die ook een negatieve invloed hebben op de inschatting van de omvang van corruptie in Nederland, alsmede invloed op het oordeel van de politiek in Nederland (de kloof).

Het zal dan ook niet vreemd zijn om vast te stellen dat het overgrote deel van de Nederlanders vindt dat er meer onderzoek gehouden dient te worden naar corruptie in Nederland. Velen zijn bereid (voor een deel anoniem) om hun ervaring bij dat onderzoek te delen.

Bijlage: Een aantal voorbeelden van gemelde corruptiegevallen

Waar politici bij waren betrokken.

- Bouwvergunning verstrekt tegen een grote korting bij de aankoop van een auto.
- Bouwvergunning verstrekt tegen fikse korting voor bouw van eigen huis.
- Wethouder gaf vergunning voor uitbaten van discotheek aan broer, terwijl anderen die vergunning was geweigerd.
- Bouwkavels eerst toewijzen aan zichzelf, familie en vrienden en daarna de minder kavels aan de rest
- Vervuilde grond meerdere keren laten storten in ruil voor een auto.
- Wethouder heeft eigen huis laten verbouwen en nadien de opdracht aan die aannemer gegeven voor de ontwikkeling van een bepaald woongebied
- Burgemeester heeft ervoor gezorgd dat kind in weekend ingeschreven kon worden in ruil voor een financiële tegenprestatie.
- Lokale politicus heeft invalideplaats geregeld voor niet invalide bewoner. In ruil daarvoor ontving hij hiervoor een forse tegenprestatie.
- Ondersteuning van plannen van sportbestuurder in ruil voor het bezoek aan allerlei sportwedstrijden.

Waar ambtenaren bij waren betrokken.

- Woningen toegewezen in ruil voor geld
- Bij vuilstortplaatsen allerlei vuil kunnen storten voor een kwart van de normale prijs zonder bonnetje.
- Gevangenis werd door de zelfde aannemer verbouwd als het huis van de directeur.
- Milieuambtenaar, die ogen dichtkneep in ruil voor opdrachten van het eigen adviesbureau.
- Ambtenaar had een eigen zaak. Als je daar klant was dan kreeg je voorrang bij vergunningen e.d.
- Verblijfsvergunning voor illegaal in Nederland wonende partner gekocht van een IND-medewerker.
- Vergunningen verlenen en versnelde afhandeling lopende zaken. Gratis producten van het bedrijf.
- Snel een paspoort nodig. Zou een week moeten duren en nadat er extra geld betaald was kon het paspoort binnen 2 uur opgehaald worden.
- Taxipassen regelen, gratis vervoer in ruil.